

X. MEZINÁRODNÍ KONFERENCE NOVÉ ASPEKTY V DIDAKTICE MATEŘSKÉHO JAZYKA

X International Conference New Aspects in Didactics of a Mother Tongue

Marek Bajger

Ve dnech 8. a 9. října 2024 se na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze uskutečnila X. mezinárodní didaktická konference *Nové aspekty v didaktice mateřského jazyka*, kterou společně pořádají Katedra českého jazyka PedF UK a Katedra českého jazyka a literatury PedF UPOL. Na výjimečnosti jubilejnímu ročníku dodávala nejen účast celkem třiatřiceti účastníků prezentujících své příspěvky, ale i početné zastoupení účastníků z řad odborníků, pedagogů z praxe a studentů.

Konferenci jako již tradičně zahájila vedoucí katedry českého jazyka prof. PhDr. Martina Šmejkalová, Ph.D., společně s děkanem Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze doc. RNDr. Antonínem Jančaříkem, Ph.D., který přivítal všechny účastníky konference a vyjádřil potěšení nad hojnou účastí.

Prof. Šmejkalová s dr. Laufkovou na úvod konference představily *Kompetenční rámec učitelství absolventa a absolventky učitelství oboru Český jazyk*, jenž v současné době rezonuje nejen v akademickém, ale i školském prostředí. Jeho cílem je definovat jednotlivé kompetence, které se budou očekávat od absolventů studijních oborů učitelství českého jazyka.¹ Po zevrubném představení jedné z částí následovala rozsáhlá diskuse.

Programovou část konference zahájila čestná hostka prof. Marie Čechová, která ve svém příspěvku *Zděděný jazyk v cizině i ve vlasti* pojednala na konkrétních příkladech o problematice zděděného jazyka ve vztahu k mateřskému jazyku u dětí emigrantů. Zároveň však pojem *zděděný jazyk* aplikovala i na vývoj řeči uživatelů češtiny migrujících v rámci České republiky.

Doc. Adam v referátu *Kořen a koncovka: sonda do praktik začínajících studentů bohemistiky* prezentoval výsledky výzkumné sondy a poukázal na obtíže studentů prvních ročníků bohemistiky při rozlišování kořene a koncovky při morfematickém rozboru. Příspěvek doc. Adama představil možné nedostatky při expozici učiva o stavbě slova ve školské praxi.

¹ Blíže k oborovému kompetenčnímu rámci Český jazyk viz Šmejkalová a Laufková (2025).

Mgr. Šinkovičová ve svém příspěvku *Žákovské pojetí učiva o tzv. doplňku ve významu didaktiky českého jazyka* pojednala o dílčím výzkumu své disertační práce, zaměřující se na problematiku doplňku u žáků základní školy. Zároveň nastínila možnosti jeho didaktické transformace.

Další referáty proslavili kolegové ze Slovenska. Prof. Liptáková přednesla příspěvek na téma *Lingvistické paradigma v kognitívnom modeli vyučovania prvého jazyka*, doc. Vužňáková pojednala o kompozitech z lingvistického i didaktického hlediska a představila vznikající slovník kompozit. Doc. Klimovič vystoupil s referátem na téma *Štylistické východiská základného vzdelávania v oblasti písanej produkcie* a dr. Szentesiová *Procesy deferenciačného vyučovania vo výučbe slovenského jazyka v primarnom vzdelávaní*.

První den konference zakončila Mgr. Zušáková příspěvkem *Náhled na pojetí tematického celku textu ve středoškolských učebnicích*, který poukázal na nedostatky terminologické i věcné povahy, jež se v učebnicích pro střední školy v hojném počtu objevují.

Druhý den konference zahájila doc. Beláková příspěvkem *Pravopisná stránka vyučovania vlastných mien*, věnujícím se pravopisné stránce vlastních jmen ve školní praxi. Ten upozornil na neukotvenost této pravopisné problematiky nejen u žáků, ale i učitelů. Prof. Kováčová v prezentaci *Potenciál sukcesívne kreovaného naratívneho textu pre vyučovanie syntaxe a polovetných konštrukcií* představila možnosti didaktické transformace syntaktického učiva na příkladu postupně tvořeného narativního textu. Poslední dva příspěvky prvního bloku věnovaly pozornost literární složce a motivaci ke čtení u žáků nejen ze znevýhodněných prostředí. Dr. Čigarská se zaměřila na význam textově-obrazových forem v literatuře současných autorů, doc. Belešová na *Vzbudenie motivácie k čítaniu u žiakov zo sociálne znevýhodněného prostredia prostredníctvom obrázkov*, a poukázala tak na možné přístupy při motivaci žáků ke čtení v obecnější rovině.

Příspěvky proslavili také kolegové z Polska. Prof. Sporek vystoupil s příspěvkem *Formy wypowiedzi pisemnej w polskiej szkole ponadpodstawowej – refleksja krytyczna*, dr. Friedrich *Od Kalevali do Silmarillionu. Mitologiczne źródła fantastyki na lekcjach języka ojczystego*, prof. Trysińska referátem „*Wiem lepiej, co powinni czytać uczniowie*“ – *refleksje wokół konsultacji społecznych dotyczących zmian w podstawie programowej przedmiotu język polski* a dr. Balcerek s případovou studií *Kompetencje komunikacyjne ucznia z ASD w grze RPG. Studium przypadku*.

Doc. Chejnová se ve svém výzkumu věnovala analýze autentických komunikačních situací v hodinách na základní škole, zaznamenaných v korpusu Akces 2. Na základě této analýzy kvantifikovala výpovědi s direktivní komunikační funkcí. Výsledky výzkumu poukazují na vysokou variabilitu direktivních promluv vyučujících. Dr. Taraldsen Medová a dr. Křápková Hrdličková představily možnosti práce

se studenty v reflektivních seminářích na vysoké škole. Doc. Štěpáník prezentoval výsledky výzkumné sondy, jež se zabývala konceptualizací jazyka studentů pregraduálního a rozšiřujícího studia učitelství češtiny. Kolektiv z Filozofické fakulty Ostravské univerzity pod vedením dr. Radkové vystoupil s příspěvkem *Rozdíly mezi texty v přijímacích zkouškách a v didaktických textech: syntaktická perspektiva*. Cílem jejich výzkumu je zmapovat syntaktické hledisko těchto textů a přispět k jejich harmonizaci s ohledem na věk žáka.

Dr. Doležalová se ve svém příspěvku věnovala problematice výuky přístavku u žáků 2. stupně základní školy. Kromě představení způsobů výuky tohoto syntaktického učiva představila referující i možnosti práce s přístavkem v hodinách českého jazyka. Dr. Dziak věnoval svůj příspěvek oblasti čtenářství žáků mladšího školního věku, jejich preferencím a motivacím ke čtení. Doc. Hájková v referátu *Výukový potenciál textu* na konkrétní ukázce představila možnosti jeho analýzy v kontextu výuky na základní škole. Doc. Pacovská společně s Bc. Hradilovou představily výsledky práce zaměřené na český jazykový obraz ptáků a jejich význam v lidském životě. Konferenci zakončil dr. Vojtíšek příspěvkem zabývajícím se možnostmi využití umělé inteligence při generování básní v hodinách českého jazyka.

Na závěr poděkovali prezentující organizátorům za zdařilou přípravu jubilejního ročníku konference a podnětný program. V příštím roce se setkáme v září, tentokrát však na půdě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci.

Literatura

ŠMEJKALOVÁ, Martina – LAUFKOVÁ, Veronika (2025): Oborově-specifický kompetenční rámec pro obor Český jazyk a literatura: kontext vzniku a jeho využití v praxi. *Český jazyk a literatura*, roč. 75, č. 4, s. 166–173.

Mgr. Marek Bajger

Katedra českého jazyka Pedagogické fakulty UK v Praze

marek.bajger@pedf.cuni.cz

ORCID: 0009-0002-9834-4751